

LBRIS

We know
books

Lecturi pentru școlari

clasa a V-a

EMIL GÂRLEANU (1878-1914)

Căprioara	3
Gândăcelul	4
Hoinar	6
Vulturul	9
Nedespărțite	11

ION CREANGĂ (1837-1889)

Amintiri din copilărie

I.

<i>[Descrierea satului Humulești]</i>	13
<i>[Nică la școlile din Humulești și Broșteni]</i>	14

II.

<i>[Portretul mamei]</i>	32
<i>[La cireșe]</i>	41
Cinci pâini	44
Păcală	49
Povestea lui Stan Pățitul	52
Soacra cu trei nurori	77

PETRE ISPIRESCU (1830-1887)

Prăslea cel voinic și merele de aur	85
Păcăliciul păcălit	99
Sarea în bucate	102
Vorbele bătrânești sunt pietre nestemate	110
Ieftin și scump	113
Bucatele afumate	114
Lupul pârcălab	116

VASILE ALECSANDRI (1852-1912)

Dimineața	119
Cucoarele	119
Lunca din Mircești	120
Iarna	122
Gerul	123
Secerișul	123
Vânătorul	124
Malul Siretului	125
Sfârșitul iernei	125
Bradul	126
Oaspeții primăverii	127
Legenda rândunicăi	128
Legenda Lăcrămioarei	133

ION LUCA CARAGIALE (1852-1912)

Bubico	135
D-l Goe	142
Vizită	148
Bacalaureat	153
Un pedagog de școală nouă	157
Ajunul examenelor	160
Examenul anual	163

ANTON PANN (1790-1854)

Din năzdrăveniile lui Nastratin Hogea

CASCĂ OCHII LA TOCMEALĂ IAR NU DUPĂ CE TE-NȘALĂ	166
UN NEBUN FĂGĂDUIEȘTE ȘI-NȚELEPTUL S-AMĂGEȘTE	167
HAINA MAI MULT E PRIVITĂ DECÂT PERSOANA CINSTITĂ	168

OMUL NU POATE SĂ FACĂ UN LUCRU LA TOȚI SĂ PLACĂ	169
CINE FURĂ AZI O CEAPĂ MÂINE FURĂ ȘI O IAPĂ DAR OR ÎN TEMNIȚĂ PLÂNGE, OR PICIOARELE ÎȘI FRÂNGE	169
TE PĂZEȘTE SĂ NU SUPERI P-ALTUL ÎNTRE PROȘTI SĂ-L NUMERI	170
MULȚI SUNT PROȘTI CARE LE PLACE P-ALȚII-N SOBOR SĂ ÎMPACE	172

ION AGÂRBICEANU (1882-1963)

Nicu	174
Seri senine	180
Bourelul	186
La secere	191

MIHAI EMINESCU (1850-1889)

Ce te legeni	202
La mijloc de codru	203
Fiind băiet păduri cutreieram	203
Povestea codrului	204
Floare-albastră	206
Freamăt de codru	209
O, rămâi	210
De-or trece anii... ..	212
Făt-Frumos-din-Lacrimă	212

GEORGE COȘBUC (1866-1918)

Gazel	236
La oglindă	237
Toamna	240
Mama	242
Moartea lui Gelu	244
O scrisoare de la Muselim Selo	249

Nunta în codru	252
Noapte de vară	257

IOAN SLAVICI (1848-1925)

Doi feți cu stea în frunte	259
Păcală în satul lui	270
Zâna Zorilor	287

COSTACHE NEGRUZZI (1808-1868)

Sobieski și românii (1686)	329
----------------------------------	-----

MARK TWAIN (1835-1910)

Aventurile lui Tom Sawyer (<i>fragmente</i>)	336
Aventurile lui Huckleberry Finn (<i>fragmente</i>)	355

JACK LONDON (1876-1916)

Colț Alb (<i>fragmente</i>)	368
-------------------------------------	-----

HECTOR MALOT (1830-1907)

Singur pe lume (<i>fragmente</i>)	395
---	-----

EDMONDO DE AMICIS (1846-1908)

Cuore, inimă de copil (<i>fragmente</i>)	426
--	-----

JULES VERNE (1828-1905)

Căpitan la 15 ani (<i>fragmente</i>)	438
--	-----

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Lecturi pentru școlari: clasa a V-a / selecția textelor:
Daniela Dumitrescu. - București: Astro, 2015
ISBN 978-606-8148-66-3

I. Dumitrescu, Daniela (adapt.)

821.135.1-93-822(075.33)

82-93-822=135.1(075.33)

Editura ASTRO
Str. Iacob Negruzzi, nr. 37A,
Sector 1, București
Tel./Fax: 021 223 04 51

Comenzi la:

www.cartea-mea.ro

www.cartescolara.ro

www.depozit-de-carti.ro

www.pro-librarie.ro

Căprioara

Pe mușchiul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos lângă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatele mamei lui și, cu ochii închiși, se lasă dezmiertat. Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă ușor blana moale, mătăsoasă a iedului. Mama îl privește și-n sufletul ei de fugarnică încolțește un simțământ stăruitor de milă pentru ființa fragedă căreia i-a dat viață, pe care a hrănit-o cu laptele ei, dar de care trebuie să se despartă chiar azi, căci vremea înfărcatului venise demult încă. Și cum se uita așa, cu ochi îndurerați, din pieptul căprioarei scăpă ca un muget înăbușit de durere; iedul deschise ochii.

Căprioara se îmbărbătează, sare în picioare și pornește spre țancurile de stâncă, din zare, printre care vrea să-l lase rătăcit. Acolo, sus, e păzit și de dușmănia lupului, și de iscusința vânătorului, căci pe muchiile prăpastiilor acelora numai ele, caprele, puteau a se încumeta. Acolo, l-ar fi știut ca lângă dânsa. Dar până la ele erau de străbătut locuri pline de primejdii. Căprioara își aruncă picioarele în fugă fulgerătoare, în salturi îndrăznețe – să încerce puterile iedului. Și iedul se ține voiniceste din urmă; doar la săriturile ametoare se oprește, câte o clipă, ca și cum ar mirosi genuna, apoi se avântă ca o săgeată și, behăind vesel, zburdă de bucurie, pe picioarele subțiri ca niște lugere.

Dar trebuie să scoboare, să străbată o pădure, ca să urce din nou spre țăncuri. Căprioara contenește fuga: păsește încet, prevăzătoare. Trece din poiană în poiană, intră apoi sub bolți de frunze, pe urmă prin hrube adânci de verdeață până ce pătrunde în inima întunecată, ca un iad, a pădurii.

Și-au mers mult așa până ce au dat, în sfârșit, de lumină. Iedul, bucuros, o ia înainte sărind. Dar în aceiași clipă căprioara se oprește, ca de-o presimțire, adulmecând. În fața ei, de sub o cetină, ochii lupului străluceau lacomi. Un salt, și iedul ar fi fost sfâșiat. Atunci căprioara dă un zbieret adânc, sfâșietor, cum nu mai scosese încă, și, dintr-un salt, cade în mijlocul luminișului. Lupul, văzând prada mai mare, uită iedul și se repede la ea...

Prăbușită în sânge, la pământ, sub colții fiarei, căprioara rămâne cu capul întors spre iedul ei. Și numai când acesta, înspăimântat, se topește în adâncul pădurii, căprioara simte durerea, iar ochii i se tulbură de apa morții.

Gândăcelul

Cum venise pe lume, nici el nu-și dădea seama. S-a trezit ca dintr-un somn și parcă era de când pământul. Nu simțise nici durere, nici bucurie. Și mult își muncise gândul: cum răsărise, și-al cui era?

Mic cât un fir de linte, mișca piciorușele fragede și ocolea, pe de margini, frunzișoara care-l adăpostise. Într-o zi încercă o pornire lăuntrică: ieși de sub umbra răcoasă și dădu buzna afară, în ploaia de lumină. Atunci ră-

mase pe loc, orbit de atâta strălucire. Încetul cu încetul îi veni inima la loc, și îndrăzni: deschise ochișorii mai mult, mai tare, mai mari, îi deschise în sfârșit bine-bine și privi în sus. Se făcuse parcă mai mititel decât fusese.

Cu câtă strălucire, ce adânc și albastru se dezvelea cerul! Și ce minune! Cu ochișorii lui mărunți, cât niște fire de colb, îl cuprindea întreg. Și ce întunecime, câtă umezeală sub frunzișoara lui! Ce căutase dansul acolo? Iar din mijlocul tăriei albastre, un bulgăre de aur aprins arunca vâpăi.

Tresări. Era el altul? Piciorușele nu mai erau ale lui de scânteiau așa? Și mai era îmbrăcat în aur! Căci și trupușorul lui, pe care și-l vedea pentru întâia oară, scânteia. Nu cumva era o fărâmiță căzută de acolo, de sus, o fărâmiță de lumină închegată, rătăcită pe pământ? Și, ca o adevărire, pe țărâna neagră trupul arunca o lumină dulce. Ce se mai întreba! Fără îndoială, de acolo căzuse, acolo trebuia să se întoarcă. Dar ce depărtare! Și cum să ajungă? Privi în sus; și atunci, deasupra căpușorului, zări lujerul unui crin ce se ridica așa de înalt, că parcă floarea din vârful își deschidea paharul chiar dedesubtul bulgărului de aur, să-i culeagă razele.

În mintea lui își înjgheabă planul. Să se suie pe lujer în sus, să meargă, să meargă și să meargă, până în vârf; și de acolo, la bulgărul de aur, din care credea că se desfăcuse: o săritură – sau o vedea el ce-o face.

Atunci se mișcă din nou și, după ce trecu peste un grăunte de piatră cât un munte și scoborî dincolo, se trezi la rădăcina crinului. Se odihni o clipă, apoi la drum, băiete! Mai întâi se rostogoli de pe tulpina lucie de câteva ori în țărână. Văzând asta, se ridică pe piciorușele dinapoi și, fără să știe pentru ce, cu cele dinainte își făcu, moșnegește, cruce. Pe urmă încercă din nou, și văzu că poate. Luciu i se păruse lujerul crinului, și când colo avea atâtea

adâncituri, atâtea ridicături: văi, dealuri. Dar ce mireasmă se revărsa de sus!...

Și-a mers voinicul, a mers. Mult să fi mers. Se uită în jos și-l prinse amețeala. Privi în sus și se cutremură. Ce – nu făcuse niciun sfert din sfertul drumului! Puterile îi cam slăbiseră, dar nu se lăsa. Încă vreo câțiva pași, și ici, deasupra, parcă se întruchipa o frunzișoară lătăreață, ca o prispă. Acolo o să se odihnească. Și iar purcese la drum; și umblă, și umblă, băietee; și de-abia ajunsese. Iar când a poposit, ud de sudoare, că părea o picătură de rouă, bulgărele de aur scăpătase de amiază. Și voinicul privi iar în sus. Privea în sus și nu-și credea ochilor: zile, săptămâni, luni avea de umblat. Și cât era de hotărât și de vânjos drumețul, nu-și putu opri un oftat:

— Uf! Că mult mai am de suit, Doamne!

Hoinar

O clipă ținu noaptea, cât țin nopțile de vară, când întunericul e numai o strângere de aripi a luminii. Și totuși, îndată ce se trezi, fluturul, în răcoarea umedă a dimineții, i se păru că dormise de când lumea; de aceea zise în sine, bănuind:

„Ce Dumnezeu răsare soarele atât de târziu!”

Dar ca și cum Dumnezeu i-ar fi făcut pe voie, deodată se răsfiră din înalt mănunchiul strălucitor al razelor de soare, și peste câmpie năvăli un vâl de aur. Fluturul își pâlpoi de câteva ori aripile și, din vârful galben al tulpinii de lumânărică, unde poposise de cu seară, își luă, zglobiu, zborul. Fiindcă nu fusese de mult pe la târg, o luă într-acolo.

Curând zări o grădină cu fel de fel de flori. Trecu pârleazul și, mehenghi, se furișă întâi pe la ferestrele casei.

Perdelele erau încă lăsate. Ce să vadă? Nimic! În schimb, de jur împrejurul privazurilor, cununi de zorele se împleteau, cu florile deschise, fragede, liliachii bătând în albastru, sinilii bătând în roz, acoperite de rouă ca de niște nestemate. „Fragede flori”, gândi fluturașul și, bătându-și aripile albastre stropite cu aur, le sărută pe rând. „Aici o să stau astăzi pe vremea arșiței”, gândea ștregarul. Dar tot privind la ele, găsi zorelelor o scădere; prea își schimbau fața; dimineața într-un fel, la amiază într-alt fel, iar seara se-nchideau morocănoase. „Nu-s statornice”, adăugă craiul și plecă mai departe. Cum zbura, așa, deasupra straturilor, mirosul rozetei îi umezi sufletul. Repede se coborî de se așeză pe o tulpină de rozetă. Și cum rămăsese pierdut, răsuflând mireasma îmbătătoare, se gândea: „Nu e floare mai fermecătoare ca rozeta, degeaba! În mireasma ei să mori, și mori fericit.” Gândind astfel, privi mai bine tulpina florii. Cine-l pusese! Mâhnit, își mai schimbă din păreri: „Într-adevăr, îmbătător miros, dar de ce oare firea nu îmbină niciodată toate însușirile la un loc? Poftim, privește, cine împrăștie o asemenea mireasmă! Ce flori mărunțele, pipernicite, aproape verzi, ca și frunzele.” Și fiindcă în clipa aceea veni până la el adierea unor crini, urmă: „Ce are a face rozeta cu crinii, cu crinii albi ca spuma laptelui!” Fără să stea în cumpănă, își făcu vânt spre lujerul înalt, subțire și mândru al unui crin întârziat. Așezându-se în potirul parfumat, alb ca zăpada, berbantul își destinse aripile puțin, să se odihnească, dar băgă de seamă că se umpluse de praful galben al florii și se necăji: „Foarte mulțumesc de gazdă, dacă e vorba să ies mânjit!... Și unde mai pui că aici stai ca într-o mănăstire.” Se înalță în aer. Se încălzise grozav. „Parcă e mai cald ca la camp”, gândi sprintarul. În vremea aceasta ochii lui zăriră, așa, ca o șuviță de sânge. Era un strat de garoafe. „Hai într-acolo”; întinse aripile, lovi de câteva ori

aerul și se lăsă, ușor ca un fulg, deasupra unei garoafe bătute, creajă și îmbălsămată. „Uite-o floare care nu-i năzuroasă, își zise; o găsești pretutindeni; și, cu toate astea, ar avea dreptul să fie mândră cu fața ei îmbujorată. Da, garoafa într-adevăr mi-i dragă.“ Și stătea, hoinarul, tolănit pe frunzișoarele moi, ca un pașă, când parcă îl ameți ceva. „Ce să fie? A! mirosul garoafei. Uite asta, cugetă craiul, asta nu-mi place la garoafa. Nu putea, adică, să aibă un miros al ei, numai al ei? Trebuia să împrumute mirosul pipărat de cuișoare? Pfui!“ Zglobiu, își văzu de drum, aiurea, strănutând... Și ziua trecea, și rătăcitorul zbură mereu, mereu, fără astâmpăr. „Uite colo un lăvicer de nu-mă-uita. Fiindcă-s albastre ca și mine, s-or fi crezând, mă rog, lucru mare“, atingându-le, disprețuitor, cu vârful aripii, le lăsă în urmă. Ce mai straturi de ochiul-boului! „Sunt prea din topor, băgă de seamă curtezanul. Ce e floare trebuie să aibă ceva care să o înrudească de aproape cu cerul, cu aerul... sau cu mine.“ Îngâmfat, se împiedică de o gura-leului: „Mersi, de-alde dumneata gălesc și-n câmp, la țară.“ „Ei, cu micșunica se schimbă vorba, adeveri șiretul, asta, da.“ Și se lăsă, elegant, în roate, deasupra florii cuminți. Își strânse aripile una, își răsuci mustața, făcu ochii mici; micșunica rămase liniștită; gazdă bună, dar nu sprintară. Flăcăul se necăji: „Ho, băbătie, prea te crezi! Eu n-am venit să dorm.“ Și fugi râzând. Mărgăritărelele nu le putea suferi, zbură pe deasupra lor, numai să le facă în necaz; întrucât privește barba-împăratului, îi venea rău numai când se gândea la numele ei... Ziua trecea, soarele scăpăta; se mai răcorise. O luă înspre gherghine. Cocoțate sus, pe tulpinile lor, gherghinele îl priveau nepricepute. „Înalte și proaste“, zise pierde-vară și, înălțându-se sus, căută cu ochii trandafirii. Îi zări. Se coborî încet, curtenitor, se închină în fața fiecăruia. „Flori de paradis, flori măiestre, flori...“, dar

cum se întorcea, în dreapta și-n stânga, complimentând, aripa i se zgârie de-un ghimpe. Craidonul o șterse repede, fără să se mai uite înapoi... Trecu pe lângă lalele fără să le privească; dar în drum făcu cu ochiul rochiții-rânducicii, o veche prietenă, și spuse o vorbă proastă unui stânjel scuturat, îmbătrânit, ce i se ținea în cale. Zarnacadelelor le rămăseseră doar tulpinile; liliacului, frunzele. Mai departe, mai departe. Din zbor fură o sărutare unei cicori, rătăcită pe acolo cine știe cum. Și cicoarea îi aduse aminte de câmp. „Tot mai frumos e câmpul... Dar nu-i vorbă, și-n grădină!...“ Și parcă departe, într-un colț, zări o floare învoaltă, necunoscută. Grăbi, dar, deodată, începu să orbecăiască. Nici nu băgase de seamă că se întunecase. Nu mai vedea nimic. Îl apucase noaptea în drum. Neputând să mai zboare, se lăsă, la întâmplare, pe un spin uscat, să aștepte zorii, suspinând nemulțumit: „Ce Dumnezeu se-nnoptează așa devreme!...“

Vulturul

S-a ridicat, deodată, din prăpastia întunecoasă, umedă, a munților falnici. Și doritor de lumină, în această dimineață scaldată de soare, a întins aripile, ca o flămură, deasupra brazilor bătrâni. S-a înălțat mai întâi drept în sus, ca o săgeată; a străbătut văzduhul răcoros, apoi a rămas acolo, s-a legănat în aer, îmbătat de plăcerea să fluture la înălțime uriașă; a plecat capul și a privit în jos. Pe câmpiile lucii, satele împrăștiute, ca grăunțele, scoteau sclipiri repezi ca a prundișului spălat de ape. Oamenii nu se zăreau; deasupra, dedesuptul lui, prim-prejur, nicio vietate. I se păru că în lumea aceasta frumoasă, încântătoare, peste care primăverile se aștern cu spuză de hori, e a lui, a lui singur.

Și scuturându-și aripile, făcu un ocol larg, suind și scoborând prin aer. Apoi i se părură că ceva flutură mai jos, ceva mic, prea neînsemnat ca să îndrăznească să se suie până la el: se repezi și, în ciocul gata să frângă, prinse o pană căzută chiar din aripa lui. Zbură cu dânsa, sus, apoi îi dădu drumul, și urmări cu ochi strălucitori lunecarea ușoară, ca pe o apă, a penei, care cândva îl ajutase să se ridice.

Luă munții în lung. Nicio boare de vânt, niciun murmur de ape care să străbată atât de sus.

Și așa a mers până după-amiază, cu ciocul deschis, înghițind aerul cu gâlgări puternice, privind în toate părțile cu ochii lui ca două scânteii.

Obosi. Se coborî ușor și se așeză pe vârful unei stânci ce țâșnea în sus, goală, din stratul gros de mușchi al muntelui. Cum sta nemișcat, părea și el de piatră, părea că-i colțul ascuțit al stâncii încremenite acolo de veacuri.

Pe urmă își plecă în jos capul; în fund, în noaptea deschizăturii adânci, tăiată ca de pala unui zmeu, șerpuia, sclipind ca argintul, izvorul. Și i se făcu dor de răcoarea dulce a unei șerpuitoare. Săltă și se repezi în fund; se lăsă în voie să cadă în apă; stropii reci îl acoperiră deodată, ca niște pietre scumpe, și, întinzând gâtul gol, bău îndelung, însetat. Apoi își luă iarăși zborul până pe stâncă, sus, se lăsă pe o coastă, întinse aripile la soare, și închise ochii. Ațipi...

Adieri de vânt îl înfășoară în vâlul lor. Aproape se trezește; prin pleoapa închisă încă parcă zărește un foc grozav, a cărui flacără încinge tot cuprinsul zării. Se ridică. Departe, în nori de sânge, soarele apune. Munții parcă-s aprinși, cerul arde.

Își ia zborul, grăbind spre cuib.

Se apropie, se lasă tot mai jos, deasupra muntelui, deasupra pădurii de brazi. Aceași liniște în tot cuprinsul firii. Mai are puțin; zărește prăpastia spre care avea să se

scoboare, când, deodată, în tăcerea neclintită, răzbubue, până-n depărtări adânci, un tunet, și aripa, amortită, îi cade în jos. Se rostogolește de câteva ori prin aer, simte fierbințeala glonțului, ca a unui cărbune ce-i arde carnea, își încordează puterile, caută să mai plutească sus, dar dedesubtul lui munții parcă se prăbușesc. Aripa îi mai stă puțin întinsă, apoi i se frânge lângă trup, udă de sânge. Lunecă printre brazi. Răcoarea îl mai înviorează o clipă; iarăși caută să-și întindă aripile; se anină de o ramură. Se uită în jos. Drept dedesubt, la rădăcina bradului, un căprior stă liniștit, privind înainte.

Iar vulturul simte că-i pierdut, că puterile îl părăsesc. O ură strașnică îl cuprinde; parcă ar dori să se stingă toată lumea odată cu dânsul. Se lăsă să pice drept peste căprior, și, cu cea din urmă putere, îi înfige gheara în ochiul curat și umed.

În vreme ce căpriorul se scutură și fuge, năuc de spaimă și durere, pasărea cade moartă, cu ghearele strânse, cu ochii deschiși.

Nedespărțite

Toamnă! Pădurea fumeasă. Negurile se lasă perde-luind zările. Păsările se rotesc în înalt, se deșiră, iar se strâng și iar se răresc, apoi își aleg călăuzele, le pun în frunte, și-n vârf de săgeată călătoresc. Se ridică stolul sus-sus, pe apa albastră a cerului, și lin, ca împinse de un dor tainic, vâslesc, se șterg din zarea plaiurilor noastre. Se duc!

Încotro?

În nopțile reci de toamnă văzduhul parcă freamătă. O lume ciudată pare că prinde ființă sub stele; noiiane de frunze desprinse pare că sunt purtate de vânturi; umbre

se strecoară rătăcite; țipăte răsar și se sting; chemări de călăuzire umplu largul cuprinsului. Sunt păsările călătoare. Și cu ele parcă iau ceva din sufletul nostru, în ochii lor parcă fură soarele, pe aripile lor parcă duc primăvara.

Un stol de turturele a întârziat. Grăbite s-au strâns în dimineața aceasta, și-n fâlfăirile lor, care se aud ca niște sunete supte ușor dintr-un flaut, pornesc. Întâi o iau pe-aproape de pământ, peste lunci, deasupra rariștilor, printre plopii înalți, ca și cum ar vrea să mai vadă locurile aceste o dată. Apoi fac un ocol mare, de jur împrejurul păduricii, în vreme ce o rază de soare împunge pânza norilor și tivește pe cer o dungă de lumină. Bucuroase, păsările bat din aripi și se hotărăsc. Patru, două perechi, o iau mai înainte, o pereche rămâne în zbor mai potolit, în urmă. Ajung deasupra râului; un țipăt năbușit, din gușă — un semn al călăuzei — vrea să le strângă pe toate la un loc. Și-n clipa aceea un bubuit de pușcă clocotește aerul cuprinsurilor. Cele două perechi feresc ca fulgerul în lături; dar din perechea din urmă, o turturică își curmă zborul, își adună apoi puterile, cu cel din urmă fior al vieții, se rotește în două cercuri, se înalță drept, ca o săgeată în văzduh, spre raza de soare, apoi cade rostogolindu-se în undele râului, care o fură și o poartă mai departe.

Stingherul, soțul, urmărește puțin stolul, apoi se întoarce, caută îngrijat și, pe apa tulbure, își vede tovarășa. O putere îl ține atunci deasupra vâltorii, cu ochii nedesprinși de la trupul plâpând și pătat de sânge ce lunecă la vale, de la trupul pe care, în cercuri strânse, îl urmărește mereu.

Și sub cerul în care raza de soare s-a stins, călătoresc trei: stolul care se șterge în zare ca un rămas bun, pasărea moartă mânată de valuri, și porumbelul care se rotește mereu, urmărindu-și soția, ca un simbol al veșnicei iubiri!...

Și-n urma lor, toamna cade mai grea!

Amintiri din copilărie

I.

[Descrierea satului Humulești]

Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre, pe când începusem și eu, dragăliță-Doamne, a mă rădica băețăș la casa părinților mei în satul Humulești, din târg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți, care se țin tot una: Vatra Satului, Delenii și Bejenii. Și-apoi Humuleștii vremea aceea nu erau numai așa, un sat de oameni fără căpătâiu, ci sat vechiu răzășesc, întemeiat în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre, care știau a învăța și hora, dar și suveica, de vuia satul de vătăle în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți și dascăli și poporani ca aceea, de făceau mare cinste satului lor. Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai de pomi s-au pus în țințerim, care era îngădit cu zăplăș de bârne, streșinit cu șindrilă, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericii, pentru școală; și-apoi să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Illoaiei, dascălul bisericii, un holtei zdravăn, frumos și voinic, și sfătua pe oameni, să-și deie copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și

fete la școală, între care eram și eu, un băiet prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea.

[Nică la școlile din Humulești și Broșteni]

Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o zgâtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într-una din zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și, după ce-a întrebat pe dascăl care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului: „Calul Bălan“, și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce dar de școală nouă, un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos; și părintele îi pune nume „Sfântul Nicolai“, după cum este și hramul bisericii din Humulești... Apoi poștește pe moș Fotea, că dacă i-or mai cădea ceva curele bune, să mai facă așa din când în când câte unul, și ceva mai grosuț dacă se poate... Bădița Vasile a zâmbit atunci, iară noi școlarii am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis: că în toată sâmbăta să se procitească băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; și câte greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșeală să-i ardă școlarul câte un Sfânt-Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprinteră și plină de incuri, a bufnit de răs. Păcatul ei, sărmana!

— Ia poftim de încalecă pe Bălan, jupâneasă, zise părintele de tot posomorât, să facem pocinog Sfântului Nicolai cel din cui.

Și cu toată stăruința lui Moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mâncat papara și pe urmă ședea cu mâinile la ochi și plângea ca o mireasă, de sărea cămeșa de pe dânsa. Noi, când am văzut asta, am rămas înlemniți. Iar părintele, ba azi, ba mâine, aducând pitaci și colaci din biserică a împărțit la fiecare, de ne-a îmblânzit și treaba mergea strună; băieții schimbau tabla în toate zilele, și sâmbăta, procitanie.

Nu-i vorba, că noi tot ne făceam felul, așa, câteodată, căci din bățul în care era așezată fila cu cruceajută și buchile scrise de bădița Vasile pentru fiecare, am ajuns la trătăji, de la trătăji la ceaslov, ș-apoi, dă, Doamne, bine! În lipsa părintelui și dascălului intram în țintirim, țineam ceaslovul deschis, și, cum erau filele cam unse, trăgeau muștele și bondarii la el și, când clămpăneam ceaslovul, câte zece, douăzeci de suflete prăpădeam deodată; potop era pe capul muștelor! Într-una din zile ce-i vine părintelui, ne caută ceasloavele, și, când le vede așa sângerate cum erau, își pune mâinile în cap de necaz. Și cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la Bălan și a ne mângâia cu sfântul Ierarh Nicolai pentru durerile cuvioaselor muște și ale cuvioșilor bondari, care din pricina noastră au pățimit. Nu trece mult după asta și într-o zi prin luna lui mai, aproape de Moși, îndeamnă păcatul pe bădița Vasile tântul, că mai bine nu i-oi zice, să pună pe unul, Nic-a lui Costache, să mă procitească. Nică, băiet mai mare și înaintat la învățătură până la genunchiul broaștei, era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popii, căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o bleandă, pentru că nu-mi da pace să prind muște... Și Nică începe să mă asculte; și mă ascultă el; și mă ascultă, și unde nu s-apucă de însemnat la greșeli cu ghiotura pe o draniță: una, două, trei, până la douăzeci și nouă. „Măi!!! s-a trecut de șagă, zic eu, în gândul meu, încă nu m-a gătit de ascultat și câte au să mai fie!“ Și unde n-a început a mi